

STADSGEHOORZAAL VLAARDINGEN

MODERNE THEATERTECHNIEK NA RENOVATIE

Het centrum van Vlaardingen beschikt met de Stadsgehoorzaal over een theaterzaal waar traditie en nieuwbouw op een bijzondere manier zijn samengegaan. Het is één van de eerste schouwburgen die na de Tweede Wereldoorlog werden gebouwd en is ontworpen door Sybold van Ravesteyn, met een uitbreiding van de 19e eeuwse Zaal de Harmonie met een klassieke theaterzaal en een bescheiden toneeltoren. Loet van Bergen

De Stadsgehoorzaal is een pand met historie. Veel artiesten, maar ook veel bezoekers hebben er hun eerste theatervoetstappen liggen. Vijf jaar geleden is de boel grondig gerenoveerd, waarna het theater in september 2007 is heropend. De capaciteit van de grote en kleine zaal is vergroot, de zichtlijnen zijn verbeterd en de theatertechniek is gemoderniseerd. Daarnaast zijn foyers en een VIP-lounge gecreëerd. Tot slot is het theatercafé gerenoveerd. Het theater is nu geschikt voor een breed, veelzijdig cultuuraanbod. Er zijn nu ook diverse ruimtes beschikbaar die verhuurd kunnen worden aan particulieren en bedrijven. De totale kosten van de renovatie van het theater bedroegen 11,7 miljoen euro.

VEROUDERD COMPLEX

Een pand met zoveel karakter en historie verbouwen, is een gewaagde onderneming geworden. “Maar het was bittere noodzaak”, vertelt Henk van Houwelingen, hoofd beheer en techniek, die nauw betrokken is geweest bij de renovatie. Het uit 1952 daterende pand vertoonde veel tekortkomingen. De panden waren verouderd, de zalen voldeden niet meer, de technische installaties waren afgekeurd, de brandveiligheid kon niet meer op peil worden gebracht en er zat ook nog eens asbest in het pand. “In 1994 hebben we nog een kleine verbouwing gehad van het

publieksgedeelte en werd tevens de oude trekkenwand vervangen door een handmatig bediende trekkenwand met 33 trekken van Stakebrand. Daarvoor hadden we een trekkenwand met touwen, waarbij het touw werd vastgezet aan een zogenaamde kikker. Het was de eerste trekkenwand waarmee ik heb leren werken en dat was nog echt aanpoten geblazen, maar het had wel zijn charme. Ik vond het prettig om met touwen en tegengewichten te werken, omdat je daarmee de hoogte zelf kon bepalen en meer feeling hield met het decor”, aldus Van Houwelingen.

RENOVATIE

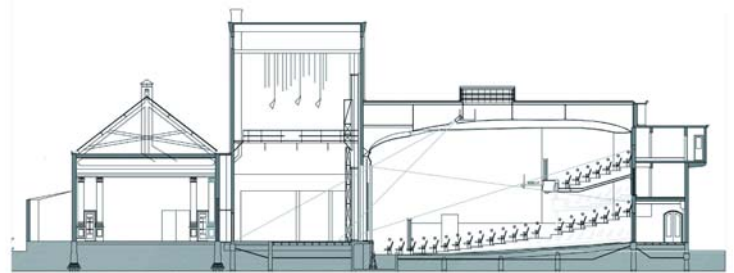
Uiteindelijk werd in 2003 het startsein gegeven voor een groot-schalige renovatie waarbij drie varianten in beeld waren: een basisvariant met alleen de hoogstnoodzakelijke aanpassingen, ter voorkoming van dreigende sluiting (€ 4 mln. investering). Een plusvariant waarbij naast de hoogstnoodzakelijke aanpassingen ook enkele kwalitatieve verbeteringen zouden worden doorgevoerd, zoals het verbeteren van de zichtlijnen (€ 6 mln. investering) of nieuwbouw, dat € 25 mln. aan investering zou betekenen. Hiervan was ruim een half miljoen besteed voor de aanschaf van een trekkenwand die door de arbeidsinspectie verplicht was gesteld om geautomatiseerd decorstukken op het toneel te kunnen verplaatsen. Een nieuw theater bouwen lag eigenlijk het

meest voor de hand. Maar omdat de Stadsgehoorzaal zoveel historie en karakter heeft - de Kleine Zaal stamt uit het midden van de 19e eeuw - en om budgettaire redenen, werd besloten tot verbouw en renovatie. Architect werd Kees Spanjers van architectenbureau Zaanen Spanjers cs, het bureau dat vergelijkbaar werk deed voor de Beurs van Berlage, de Stadsgehoorzaal Leiden en de Meervaart in Amsterdam. De architect is grondig te werk gegaan. Spanjers heeft alleen de Grote Zaal, de toneeltoren en de Kleine Zaal (ook bekend als 'de Harmonie') laten staan. Alles wat daar omheen zat, is gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Dat had onder meer als voordeel dat de vele niveaverschillen in het oude pand, ontstaan door telkens maar bijbouwen en verbouwen, eindelijk konden verdwijnen. Van Houwelingen: "Deze hoogteverschillen waren voor ons als technici een ramp om mee te werken. Alle technische materialen die zowel in de grote als kleine zaal gebruikt werden, moesten over de trappen van de ene naar de andere zaal gezeuld worden. Geen ideale situatie, die nu gelukkig opgelost is." Ook is de doorgang naar het zijtoneel drastisch vergroot, waardoor nu ook grote decorstukken het toneel op kunnen. Daarnaast zijn grenzend aan zowel de grote als kleine zaal inpandige laad- en losplaatsen gerealiseerd voor één trailer voor de grote zaal en kleine bakwagen voor de kleine zaal.

OUDE STIJL BEWAARD

De renovatie van de Stadsgehoorzaal betekende een enorme verbetering. Niet alleen voor de bezoekers, maar ook voor het personeel. Bij de Stadsgehoorzaal werken ruim twintig vaste medewerkers, waarvan er vier werkzaam zijn op de afdeling thearterechniek. Daarnaast werken er bijvoorbeeld in de horeca en

in de techniek ook oproepkrachten, die af en toe of zeer regelmatig worden ingezet. "Samen zorgen we ervoor dat alles voor en achter de schermen op rolletjes loopt." Van Houwelingen is trots op 'zijn' theater. "De renovatie heeft op alle fronten positief uitgespeeld: de vloer van de Grote Zaal, die maar heel flauw opliep, kent nu een veel grotere helling, waardoor nu iedere toeschouwer goed zicht heeft op het toneel. Ook is er meer beenruimte. Het aantal stoelen bedraagt 650. Ze hebben een actieve zit en de vormgeving is in harmonie met de rest van het interieur. Een klimaatsysteem zorgt voor verse lucht." Zonder meer fraai zijn de oorspronkelijke lambriseringen, wandbetimmering en stucwerkdecoraties, die bij de renovatie in ere zijn hersteld. De sierlijke vormen van de zaal en het balkon, de gouden lijst en de ornamenten zijn kenmerkend voor dit theater. Het paradepaardje in de Grote Zaal is voor een technicus als Van Houwelingen de computergestuurde trekkenwand Stakebrand Staloc Compact met 39 x 300kg (36 trekken boven het toneel, 2x zijtrek, 1x sluiertrek en 1x 1500kg zaaltrek). Daarnaast zijn ook de zaalbruggen aangepast. "We hadden eerst een aluminium zaalbrug, maar als je daar overheen liep bewoog alles. Vaak moest je de spots die je net gesteld had, weer opnieuw stellen. Nu hangt er een stalen zaalbrug die netjes in een uitsparing in het plafond is wegge-

werkt en waarin 24 x 2 kW's Niethammers hangen." Bijzonder fraai is ook de Kleine Zaal, die oorspronkelijk uit de 19e eeuw stamt en waarmee de geschiedenis van de Stadsgehoorzaal in feite is mee begonnen. Het meest opvallende aan de Kleine Zaal is de kleur. Een kleurencombinatie van paars en lila, donker hout, zilver en goud zorgt voor een warme, heldere uitstraling. Door de toepassing van de kleuren is het traditionele klassieke uiterlijk van de zaal goed zichtbaar. De Kleine Zaal heeft geen podium en is een vlakke vloertheater. Aan het plafond hangt een vast grid met twaalf elektrische trommeltrekken. Deze worden handmatig individueel bediend. Door de inschuifbare tribune zijn de zichtlijnen in de Kleine Zaal goed. De tribune biedt plaats aan ruim 150 bezoekers. Hij kan volledig ingeschoven en weggereden worden. Wat overblijft is een prachtige, ruime zaal voor feesten, recepties en andere evenementen. De bogen in de zijwanden van de Harmonie, zoals de Kleine Zaal vroeger werd genoemd, deden in vroeger tijden dienst als toegangsdeur. Met de renovatie zijn de bogen aan één zijde doorgebroken en weer als toegangsdeuren in gebruik genomen.

TECHNIEK

"Wat we aan technische faciliteiten in huis hebben is meer dan voldoende om alle voorstellingen mee te draaien", legt Van Houwelingen uit. "Specifieke zaken zoals bewegend licht, LED strips, eigen licht- en geluidstafels worden vaak door de gezelschappen zelf mee genomen. Bij de renovatie zijn praktisch alle theatertechnische faciliteiten vernieuwd. Een deel van het oude licht hebben we bewaard en gereviseerd, maar dat worden binnenkort door veertig nieuwe spots vervangen. Bij de renovatie hebben we ten aanzien van de theatertechniek veel inspraak gehad en hebben we zelf een pakket van eisen opgesteld. Daarbij heeft Theateradvies ons geadviseerd bij de aanbesteding van de trekkenwand en zaalbruggen. Licht en geluid hebben we grotendeels zelf gedaan en daarvoor zijn we uiteindelijk met een aantal vertrouwde leveranciers in zee gegaan. Ik heb tegen mijn technisch team gezegd: jullie moeten er mee werken, geven jullie maar aan naar welke licht/geluidstafel en spots de voorkeur uitgaat. Wat spots betreft is het merendeel Niethammer Enizoom, ADB Profiel en PC spots en Parren geworden in combinatie met een Compulite Vector Violet lichttafel voor de grote zaal en Compulite Photon voor de kleine zaal. Over bewegend licht beschikken we zelf niet, maar dat huren we in als we het nodig hebben. Dimmers hebben we meer dan voldoende: 132 dimmers voor de Grote Zaal en 72 dimmers voor de Kleine Zaal. Alle spots kunnen individueel gedimd worden. In alle zalen ligt multikabel voor het geluid en ethernet met DMX 512 voor het licht met veel inplug mogelijkheden zelfs in de zaalbruggen, waardoor de techneut van het gezelschap op praktisch elke willekeurige plaats zijn laptop of lichttafel kan inprikkelen." Voor het geluid heeft de Stadsgehoorzaal gekozen voor Meyer, een allround installatie die geschikt is voor zowel muziek als spraak en een mooi bereik heeft. In de zaal hangen CQ1 en CQ2(balkon), terwijl het centerfill bestaat uit UPA-1p en als sub USW-1p. Voor de voorste rijen en onder het balkon zijn er nog EV geplaatst. "Als mengpaneel hebben we voor de grote zaal een Midas Verona 320 en voor de kleine zaal de Midas Verona 240 in combinatie met een D&B geluidstelsel. Al met al is de

IAB EN STADSGEHOORZAAL VLAARDINGEN

Het IAB (Instituut voor Audio- en Belichtingstechniek) verzorgt regelmatig cursussen en incompanytrainingen voor medewerkers van de Stadsgehoorzaal Vlaardingen, zoals BMT cursussen, BHV cursussen en diverse geluid- en lichttrainingen. Na de installatie van de nieuwe trekkenwand, hebben de theatertechnici de cursussen VBT-A en VBT-B gevolgd. De VBT-A cursus is ontwikkeld voor het bedienen van enkelvoudige toneelinstallaties, zoals de portaalbrug, de orkestbaklift, hoogwerkers etc. De VBT-B cursus is ontwikkeld voor theatertechnici die geautomatiseerde trekkeninstallaties bedienen waarbij meervoudige en tegengestelde hijsbewegingen te realiseren zijn. Na afloop van de cursussen zijn de theatertechnici gecertificeerd en gemachtigd om een geautomatiseerde trekkeninstallatie te bedienen. Zij kunnen een beoordeling maken van de hijs-situaties en in combinatie met kennis over de besturing- en hijsketen, vormt dit de basis voor het veilig verplaatsen van lasten boven personen. De cursus staat onder leiding van Harm Lubbers. Samen met andere deskundigen uit het werkveld, zorgen zij voor een zeer praktijkgerichte opleiding. Meer info op: www.iabopleidingen.nl

GELUIDSYSTEEM GROTE ZAAL

Mengtafel: Midas Verona 320
 Versterkers: Frontfill en onderbalcony: Bittner basic 200
 Monitor: 3x QSC RMX 1850HD
 Luidsprekers: frontfill en onder balcony: EV, zaal: Meyer CQ1, balkon: CQ2, centerfill: UPA-1p, sub: USW-1p.
 Randapparatuur: 1 Rack met 1x Tascam MD CD 1, 1x Yamaha SPX 900, 1x TC M2000, 1x Klark EQ.
 1 Rack met 1x Klark One Dynamics en 2x Klark One Graphics.

LICHT GROTE ZAAL

Locatie cabine: midden boven balkon
 Type regeltafel: Computite Vector Violet
 Sturing: DMX (via UTP bekabeling, verloopjes in huis)
 Dimmers: 120x 2,5kW en 12x 5kW
 Volgspot(s): 1x 1200W HMI, Robert Juliat Korrgan
 ARMATUREN:
 Zaalbrug: 24x Enizoom 2kW a-size gobo
 Portaalbrug: 6x ADB Profiel 1kW, 16x ADB PC 1kW
 Manteau (per stuk): 3x ADB Profiel 1kW, 1x ADB PC 1kW
 Horizon: 5x 4-voudig ADB
 Los: 4x PAR-64 6-bar, 8x PAR-64, 10x ADB PC 2kW, 12x ADB Profiel 1kW

GELUIDSYSTEEM KLEINE ZAAL

Mengtafel: Midas Verona 240
 Versterkers: zaalsysteem: 4x E-pac
 Monitor: 1x QSC, 1x Crest
 Luidsprekers: Sub: D&B C7, top: D&B Cl6, infill: MeyerSound UM-1b

LICHT KLEINE ZAAL

Type regeltafel: Computite Photon
 Sturing: DMX (via UTP bekabeling, verloopjes in huis)
 Dimmers: 72 x 2,5kW
 Volgspot(s): geen
 Vloeraansluitingen: uit grid door te lussen
 ARMATUREN:
 planoconvex: 15
 profiles: 18x Enizoom 1kW, 8x ADB 1kW
 pars: 2x PAR-64 4-bar, 1x PAR-64 6-bar, 12x PAR-64
 horizon: 5x 2-voudig ADB

LOS GELUID

2x Allen & heath mix wizzard 16:2
 1x Midas venice 160

hele aanbestedingsprocedure en de aanschaf soepel verlopen. Aan de meeste eisen die wij hadden als technuten, is tegemoet gekomen. Een periode waarvan ik veel geleerd heb.”

VERANDERD VAKGEBIED

Van Houwelingen geldt inmiddels als een oude rot in het vak. Hij werkt al ruim dertig jaar in de Stadsgehoorzaal en is begonnen als assistent-toneelmeester. “Ik mocht in het begin alleen maar de vloer vegen. Langzamerhand kreeg ik er meer functies bij en groeide ik van assistent-toneelmeester naar toneelmeester, 1ste toneelmeester, 2de toneelmeester naar assistent hoofd techniek en uiteindelijk hoofd techniek. In die dertig jaar is er veel veranderd. Vroeger mocht je als technut zelf de lichtstanden maken en de schuiven van de licht/geluidtafel bedienen. Tegenwoordig mag je alleen nog maar de technut van het gezelschap assisteren bij het instellen van de spots en lichtstanden. Door de toenemende automatisering dreigt het vak van theatertechnut te verdwijnen. Zelf hebben we hier technici werken die afkomstig zijn van het Grafisch Lyceum en ROC Theatertechniek. Daarvan krijg ik ook stagiaires. Het is soms bedroevend welk niveau ze hebben. Soms hebben ze zelfs moeite om een stekker te repareren. Ik heb zelf als achtergrond elektro-techniek en dat zou in mijn ogen de basis moeten zijn voor theatertechnici.” Van Houwelingen pleit ervoor dat de opleidingseisen meer geënt zouden moeten zijn op de praktijk en dat ze regelmatig bijscholingen volgen om up-to-date te blijven. “Wij laten onze technuten bijscholen bij het IAB. Zij hebben ook twee van onze mensen opgeleid voor de bediening van de trekkenwand middels de cursussen VBT-A (BMT-A) en VBT-B (BMT-B) die door het kenniscentrum GOC gelegitimeerd is in opdracht van de OSAT. Dit betekent dat de opleiding van het IAB voldoet aan het eindtermendocument BMT en dat de cursus officieel is gecertificeerd. Ondanks alle bezuinigingen in de theaterwereld, zal de kwaliteit gegarandeerd moeten zijn. Dankzij onze faciliteiten, gecombineerd met een gezonde dosis werklust en improvisatievermogen, blijft het een boeiend en uitdagend vak.” ■